

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: A. F. KRIEGER.

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "A. F. KRIEGER.", i 4. Del : 1856-82, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 133. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr07val-shoot-idm139968710560432.pdf> (tilgået 26. september 2021)

Anvendt udgave: 4. Del : 1856-82

A. F. KRIEGER.

✂ Jeg sluttede da mit Ophold paa Bonderup; midt i Oktober reiste jeg med mine Folk hjemad. Med hvilke Følelser, hvilke Tanker jeg drog hjem uden ham, med hvem jeg var draget ud, lader sig bedre tænke end beskrive. Jeg skulde nu altsaa ene drage ind i det gamle Hjem, i hvilket jeg ikke mere skulde mødes med de to Andre, der havde delt det med mig.

✂ Jeg sad stille i den lukkede Vogn paa den lange Reise hjemad, medens mine Taarer langsomt giede ned i det Tørklæde, der skjulte mit Ansigt. Det rørte mig, at mine to Piger, der sade i Vognen hos mig, alt som vi nærmede os Hjemmet, ligeledes sade stille og græd. Mod Aften ankom vi til Søkvæsthuset. I det første Værelse, jeg betraadte i mit Hjem, havde min kjærlige Broder opstillet Bissens fortrinlige Gibsafstøbning af Heibergs Buste, der i Sommerens Løb var bleven færdig.

✂ Jeg udfyldte nu min Ensomhed i Hjemmet med at gennemgaa Heibergs efterladte Papirer. Saa godt som alle private Breve, der vare i hans Eie, havde han Aaret iforveien ubarmhjertigt tilintetgjort, selv hans Moders og mine Breve til ham. "Jeg har tilintetgjort eders Breve" - sagde han dengang -, "fremmede, nysgjerrige Blikke skulle ikke profanere dem." Enkelte fra de sidste Aar havde han dog sparet tilligemed sin Moders Brevvexling med hans Fader og Gyllembourg i Skilsmisssagen. Der er dog Intet, der i den Grad minder En om en Afdøds hele Personlighed, Intet, der stiller ham paany saa levende for os, som hans Haandskrift og hans Udtalelser gennem fortrolige Breve! Og dog gaar det maaske hermed som med et Photographi, de, som kjende Personligheden, se Ligheden, Fremmede faa ofte et feilagtigt Begreb.

✂ Min Ro og Ensomhed i Hjemmet blev nu ideligt forstyrret ved Forespørgsel om, hvornaar Theatret turde ansætte de første Prøver paa Schillers "Maria Stuart". Jeg vaandede mig under dette og trak atter og atter Svaret ud. Monrad bebreidede mig dette og mente, at det var bedst for mig selv at afbryde Ensomheden med Arbeide. Dage og Maaneder gik, den 22de 134 November, min Fødselsdag, kom. Paa denne Dag modtog jeg, blandt mange andre Breve, *det sidste Brev* fra min faderlige Ven, Geheimeraad Collin; thi ogsaa ham skulde jeg snart miste. Han skriver:

✂ D. 22de November 1860.

Jo mere den 22de Nov. nærmede sig, kiæreste Hanne, desmere paatrængte sig mig den Betragtning, at din Fødselsdag i Aar er af særdeles Betydning for Dig og møder Dig med usædvanlig Alvor.

✂ Jeg veed og erkiender, hvad Du i Aar har tabt. Du har sagt det, Du har sagt mig det, og Erfaringen fra de henrundne Aar havde lært mig det.

✂ Hvorledes Tiden kan og vil lindre din Smerte, hviler i den dunkle Fremtid. Vi bør haabe, at Gud vil styre alt til det bedste.

✂ Tak! for dit kia;rlige, datterlige Sindelag i de mange Aar, vi have kiendt hinanden, og for at Du altid erkiender mig som
Din faderlige Ven
Collin .

✂ Den 24de December skrev Conferentsraad Madvig mig følgende Linier til:

✂ Kjære Fru Heiberg!

Etatsraad Bornemann og jeg tillade os den Bøn, at De, hvis det ikke er Dem særdeles ubeleiligt, vil have den Godhed at modtage et Besøg af os idag, omtrent Kl. 1.

Deres ærbødige og hengivne

Kjøbenhavn, den 24de December 1860.

J. N. Madvig .

✂ De kom, og Madvig udtalte i kjærlige Ord, hvad han ansaae Heiberg for at have været for vor Litteratur, og bad mig modtage Bissens fortrinlige Buste af Heiberg, udført i *Marmor*, skjænket mig af efterfølgende Venner:

✂ Geheimeraad Andræ, de Saint-Aubain, Etatsraad Bojesen, Etatsraad Bornemann, Professor Buntzen, Justitsraad Buntzen, Geheimeraad Collin, Conferentsraad Dahl, Professor Hertz, Etatsraad Krieger, Conferentsraad Madvig, Biskop Martensen, Professor Fr. Paludan-Müller, Stiftsprovst Paulli, Godseier Rottbøll, Consul Suhr, Geheimeraad Treschow.

✂ Det er en Selvfølge, at jeg følte den varmeste Taknemmelighed over disse udmærkede Mænds Gave.

✂ Kort efter Heibergs Død blev det besluttet af hans Venner, navnlig Martensen, Madvig og Krieger, at foranstalte en Udgave af hans samlede Værker, prosaiske og poetiske. Men Arbeidet var ikke ringe og vilde optage en stor Del af disse Mænds Tid, der alt paa saa mange Maader var optagen. En Plan maatte lægges for det hele Værk, hvilket ingenlunde var saa let. Medens man nu talte frem og tilbage herom, mødte Krieger inden kort Tid med en saadan Plan fuldt færdig. Den blev prøvet af de Andre, og de maatte erkjende, at dette omhyggelige Arbeide, udført med den største Indsigt og Kjærlighed, i Et og Alt kunde benyttes. Ledelsen af det hele Foretagende blev saaledes overdraget Krieger, der med sin ualmindelige Arbejdsdygtighed strax satte det igang. Han paatog sig nu tillige, i Forbindelse med Professor Petersen og Etatsraad Ed. Collin, den vidtløftige Correcturlæsning samt ordnede Alt, hvad der stod i Forbindelse med Udgaven, og de 22 Bind laa efter halvandet Aars Forløb færdige. Honoraret for det Hele tilfaldt mig og var temmelig betydeligt. I denne Mand havde jeg fra dette Øieblik en Støtte i det Meget, Stort og Smaat, der nu skulde ordnes for mig i mere end een Henseende, hvor jeg selv stod vaklende og tvivlraadig; saa jeg ofte følte Forsynets Godhed ved at sende mig denne ædle, uegennyttige Ven til Hjælp og Trøst.

✂ Som det ofte, besynderligt nok, gaar, at naar en stor Forandring sker i et Menneskes Liv, da er det ligesom om Alt forener sig til at forstærke Forandringen paa ethvert Punkt; saaledes ogsaa her. Vi havde i hen ved 20 Aar boet paa Søkvæsthuset, og ofte havde der i disse Aar været Tale om, at det Offentlige agtede at opsigte alle Beboerne for selv at raade over Huset og den store Grund, som hørte til Eiendommen; men bestandigt stod Beslutningen hen, og vi bleve til vor Glæde boende. Nu med Et bleve alle Beboerne i Huset virkelig opsagte; den længe omtalte Plan skulde endelig sættes iværk. Dette var en stor Sorg for mig. Mit Hjerter hang ved denne Bolig og alle dens Minder. Haven, hvori jeg havde plantet hvert Træ og hver Busk, var ligesom en Del af mig selv. Jeg havde her i rigt Maal havt Følelsen af et Hjem og kunde ikke tænke mig andet. Jeg bevægede mig saa lidt udenfor denne Have, hvorledes skulde jeg undvære den? Dette følte den mig mere og mere hengivne Krieger, der ofte havde hørt mig tale om tidligere lignende Planer, og han foreslog mig at benytte den uventede Indtægt af Heibergs Værker til nu at gjøre Alvor af den gamle Tanke at bygge mig et Hus med Have. Jeg samtykkede heri, og Grunden valgtes ude i Rosenvænget med Udsigt til Sundet. Ogsaa her tog Krieger Alt i sin Haand og stod mig bi med stor Omhu, kort, jeg havde i ham fundet en Ven for hele Livet lige til den Dag i Dag, da jeg nedskriver dette, 20 Aar efter. Han blev mig en Beskytter, 136 en Broder, der i Et og Alt gjorde min Skjæbne, mine Sorger og Glæder i Livet til sin egen Sag. Den Hengivenhed, som denne ualmindelige Mand viste mig, opfyldte ikke faa ørkesløse Mennesker med Forundring og satte deres Phantasi og Opfindsomhed i Bevægelse. Jeg selv var i Begyndelsen af og til betænkelig ved at modtage saa megen Godhed, saa meget Arbeide af min nye Ven, og dette meddelte jeg en Dag Andræ. Denne kjendte Krieger lige saa nøie, som han i mange Aar havde kjendt mig. Han svarede mig da: "De kan have fuld Tro til Kriegers Ridderlighed, hans Takt, hans Venskabs Renhed. En finere, mere taktfuld Natur end hans har jeg aldrig mødt." - Og sandelig, hvor mange Gange har jeg ikke i Aarenes Løb sandet disse Andræs Ord! Hvor ofte har jeg takket Gud, fordi han i min Forladthed sendte mig en saadan Ven, en saadan Broder, en saadan Beskytter i denne Mand, der selv stod uden Familie. Han levede efter sin Moders og Søsters Død ene med en gammel Tante i sit smukke, hyggelige Hus i Rosenvænget, sysselsat dels i det offentlige Liv, dels med sine mange Bøger, der ikke stode i Reolerne til Pynt og Pral, men som alle, de lærde saa vel som de poetiske fra vor egen og fremmede Litteraturer, bleve granskede af ham og optagne i hans utrolige Hukommelse, der forstod at gemme og bevare, saa at han havde Alt paa rede Haand, saa ofte det krævedes. At en saadan Omgang for en videbegjærlig Sjæl som min var i høj Grad belærende, falder af sig selv, og jeg følte ofte, at jeg nu uden denne Hjælp, efter at jeg havde mistet Alt, hvad hidindtil havde holdt mig oppe, vilde være nedsunken i en ufrugtbar Grubien, der lidt efter lidt vilde have sløvet mig for Livets Krav. Han holdt mig oppe, tvang mig til at følge med og vakte min Interesse for Andet end mine egne private Anliggender, der let kunde have indsnevret det aandelige Liv hos mig. Enhver ny Bog fandt jeg strax liggende paa mit Bord; Alt hvad der bevægede Tiden, satte han mig ind i, som om dette havde været den lærde og af Arbeide stærkt optagne Mands Livsopgave. Han hørte til de Mennesker, der have Tid til Alt, og paa hvem ingen Travlhed spores, enten han var optaget af en Ministerportefeuille eller i andet stærkt Arbeide for Fædrelandet. Krieger havde fra sin tidlige Ungdom været stærkt grebet af Tanken om de Skjæbner, Danmark i en nær Fremtid vilde gaa imøde. Den absolut monarkiske Statsform kunde han kun da forsones sig med, naar Enevælden laa i et politisk Genis Hænder, men da dette er et af de sjeldnere Tilfælde, der ikke var falden i Danmarks Lod, havde den frie, constitutionelle Forfatning for ham altid staaet som en Nødvendighed, der vilde og maatte gjøre sig gjældende. Han var en af de Faa, hvem det Hele var Alt, som kunde ofre sine personlige Interesser, naar derved det Hele fik Fremgang. Sanddru og uden Forfængelighed var han En af dem, der kan lytte til Andres Meninger og Anskuelser, overveie dem og prøve dem i sit stille

137 Sind. Hans Valgsprog burde hedde: "Alt for Fædrelandet!" - Men paa samme Tid saae han alt i sine yngre Aar, vistnok med større Uro end de Fleste, de Farer, der truede under den ikke mindre uundgaaelige Kamp mellem Dansk og Tysk, som var en skjæbnesvanger Arv fra Fortiden, og han hørte til dem, der uden at opgive sin Danskhed følte sig som medoptagen i det større Hele, der paa een Gang omfatter Sverige, Norge og Danmark. Hos ham var dette ikke en Tanke, der kom frem en Gang om Aaret ved festlige Leiligheder, men en daglig Arbeidstanke. Han havde derfor tidligt et aabent Øie for Betydningen af, at man i Danmark ikke overvurderede sine egne Kræfter og Fortrin, men ydede Sverige og Norge fuld Anerkjendelse og

tilegnede sig det Gode, som her fandtes og fremkom, med samme Glæde og Paaskjønnelse, som om det var fostret paa dansk Jordbund. Stammende gennem sin Moder fra en norsk Slægt, omfattede han fra sin Ungdom dette Land med stor Kjærlighed, og jeg har ofte hørt ham undre sig over den Lethed, hvormed den ældre Slægt, i det mindste tilsyneladende, forvandt Adskillelsen mellem Danmark og Norge. Med Aarene vandt ogsaa Sverige, eftersom han lærte Personer og Forhold at kjende paa nærmere Hold, mere og mere hans Hjerter.

∞ Ifald Humanitet, Paaskjønnelse af Andres Fortrin og Arbeide er Tegnet paa Dannelse, da er det vist, at han var en høit dannet Mand. Hans Blik søgte ideligt, selv i de afsides Kroge, efter Kræfter, der kunde og vilde udrette Noget for det Hele, og da stod han disse bi med Raad, med Anerkjendelse og med den Indflydelse, han var i Besiddelse af, for at gjøre det muligt for dem at ofre deres Tid paa et saadant Arbeide. Som Ven var han af udholdende Trofasthed. Naar hans Venners Holdning, ei sjeldent modsat hans egen, mishagede ham, da kom aldrig et bittert Ord over hans Læber end ikke for mig, som han dog kaldte "sin Fortrolige". Det høieste Samtykke i Klagen mod disse var den tause, tilsluttede Mund. Han ærede sine tidligere Venner, som Heiberg, som alle noble Naturer gjøre. Han var i hine Aar i en Alder af henimod 45 Aar, altsaa endnu i sine bedste Aar. Men da vor ulykkelige Krig i 1864 berøvede os Slesvig, bøiedes han synligt i legemlig Henseende. Han sagde selv ofte: "Aarene fra 64 maa regnes dobbelt for mig," og virkelig forbausedes jeg ved at se Forvandlingen af den endnu af Udseende ungdommelige, kraftige Mand inden forholdsvis kort Tid bøiet og med graanende Haar, kæmpende med sin Sorg for atter at hellige sig til alt det Arbeide, som han uden Bram og tidt bag Andres Navn i Utrættelighed udførte, medens han ofte i Mismod udbrød: "Hvad ere vi nu! og hvad kunne vi nu udrette!" Naar Nogen udtalte en vis Dadel over Ærgjerrighed hos Andre for at komme til Indflydelse og holde Roret, sagde han: "Det er jo godt, at der endnu findes Ærgjerrighed hos Nogen. Jeg begriber ikke, at

138 Nogen under vore nuværende Forhold kan attraa en Ministerplads." Hos den ellers tause Sørgende gjør det dobbelt Indtryk, naar en Klage ligesom ufrivilligt slipper over Læberne. Men med en Mands Ro og Værdighed bar han sin Sorg og helligede sine Kræfter utrætteligt til Fædrelandets Tjeneste saa godt som paa alle Omraader; *men glad blev han ikke mere*. Faa herhjemme var i den Grad som han inde i Forholdene i Udlandet. Jeg har ofte hørt Udlændinge forundres herover. "Han veed jo bedre Besked end vi selv!" hed det da. Jeg vil nu slet ikke tale om hans Kjendskab til Forholdene saa godt som i alle Retninger her i Skandinavien; thi den var efter alle Indviedes Mening ligefrem forbausende. Al Pral, al Upaalidelighed var hans hele Natur imod, og lige overfor Sligt kunde han være noget haard, idet han foragtede at lempe sig efter upaalidelige, fordringsfulde Pretentioner, der kun havde Egenkjærligheden for Øie i Stedet for det Heles Tarv. En saadan Personlighed bliver ofte misbilliget af Forfængeligheden og Fordringsfuldheden, af det kjære Jeg. Krieger fik derfor undertiden Ord for Hensynsløshed, for en vis Haardhed. Der er jo Intet, der tages os mere ilde op, end naar det føles, at Personen er os ligegyldig i Forhold til det Heles Ve og Vel. Men paa Bunden af Kriegers Indre laa en Godhed, en Hjælpsomhed i Raad og Daad, der ikke skyede selv store Ofre, og den unge, arbeidsomme, fremadskridende Mand havde i ham en Støtte som kun hos Faa. En varmere Fædrelandsven har jeg aldrig kjendt.